Poštnina plačana v gotovini

Cena Din 1·–

Slovenski dom

Štev. 274 | V Ljubljani, v soboto, 28. novembra 1936 | Leto 1.

Francova vojska spreminja taktiko

Lizbona, 27. nov. o. »Lizbonski list »Diario de Lisboa«, ki ima po navadi izborne informacije, je izvedel iz dobro poučene strani, da so nacionalisti sklenili opustiti svoje prejšnje postojanke pred Madridom zaradi druge taktike ,ki ji je namen presekati vse zveze prestolnice z ozadjem, v prvi vrsti cesto Madrid —Valencija. List pravi, da so madridske čete, ki zdaj razpolagajo z najmanj 2000 strojnicami, zavzele vse strateške točke, ki obvladujejo vstop v Madrid. Nacion listični oddelki, ki so prodrli v univerzitetno naselbino, so dejansko oblegani in jim manjka živeža in vode. Ti oddelki se obupno bore proti neprestanemu obstreljevanju madridskih čet. Včeraj je 12 vladnih letal napadlo nacionalistične čete ter jih ves čas obstreljevalo s strojnicami. Ti napadi so se vršili nepretrgano ves dan.

Pritožba rdeče vlade v Ženevi

Pariz, 27. nov. AA. Havas priobčuje tole besedilo brzojavke valencijske vlade tajništvu ZN: Španska vlada je opozorila v svojih notah države podpisnice pakta o nevmešavanju, v pismu tajništvu ZN in v govoru, ki ga je imel njen zastopnik pred skupščino ZN na oboroženo intervencijo Nemčije in Italije v španski državljanski vojni v korist nacionalistov, na intervencijo, ki že sama po sebi pomeni kar najočitnejšo kršitev mednarodnega prava. Ta intervencija je dobila poln obseg s priznanjem šefa nacionalistov za šefa vlade po teh dveh državah. Ta postopek pomeni dejansko sovražno dejanje proti španski republiki. Izjava nacionalistov, po kateri hočejo s silo preprečiti svobodno trgovino preko pristanišč, ki so v oblasti vlade, je element, ki more ustvariti težave na mednarodnem polju, težave, ki jih je hotel general Franco ustvariti že v začetku gibanja. Vse te težkoče so poudarjene z dejstvom, da sta nacionaliste priznali Italija in Nemčija in da se ti dve državi, posebno ena od njiju, kakor izvira iz obvestil, ki jih ima vlada republike, pripravljata k sodelovanju z nacionalisti na morju, kakor sta to delali na kopnem in v zraku.

Ta dejstva vsebujejo za špansko vlado okoliščino, ki utegne škoditi mednarodnim odnošajem in ki zato grozi skaliti mir ali sporazum med narodi. V skladu s tem prosim v imenu španske vlade v najvišjo korist miru in na podlagi čl. 11 pakta vašo ekscelenco, da izda potrebne ukrepe, da bo mogel Svet ZN v najkrajšem času začeti proučevati gori navedeni položaj. — Julio Alvarez del Vajo.

Sto funtov kazni za tihotapstvo orožja

London, 28. nov. Včeraj dopoldne objavljeni načrt zakona o prepovedi prevoza vojnega gradiva in orožja v Španijo na angleških ladjah, ne velja za angleške ladje, registrirane v dominionih in v deželah pod mandatom Velike Britanije ali v kolonijah. Načrt zakona odreja zaplembo ladij, osumljenih zaradi tihotapstva. Take ladje je treba pripeljati v najbližje pristanišče. Če se ladja, ki je sumljiva, na zahtevo vojne ladje ne ustavi, se kaznuje poveljnik ladje z denarno kaznijo do 100 funtov šterlingov.

Vesti z bojišč

Sevilja, 28. nov. AA. Havas: General Queipo de Llano je objavil po radiu, da včeraj ni bilo nič esar novega na frontah, ker so se samo pripravljale nove operacije.

Ker se madridska vlada boji za napad na luko Alicante, je začela hitro utrjevati to luko.

Najvažnejša vojaška akcija včerajšnjega dne je bila dopoldne na severnem madridskem odseku proti Quatros Caminos, kjer so nacionalistični oddelki dospeli do arene za bikoborbe, ki obvlada cesto v Sierro. Ta oddelek je zavzel več močno utrjenih poslopij. Nacionalistično topništvo obstreljuje močno okraj Aranveles. Nacionalističnim topovom se je posrečilo uničiti neko nasprotno baterijo.

Dosedanji branilci Madrida še vedno prihajajo v velikem številu k nacionalistom in izjavljajo, da je prišel namesto sovjetskega generala Kleberja neki drugi sovjetski general.

Lizbona, 28. nov. m. Iz Burgosa poročajo, da so nacionalistična letala v luki Cartagena z bombami potopila tri ladje madridske vlade ter pognala v zrak arzenal te važne pomorske baze madridske vlade.

Nacionalizacija francoske vojne industrije

Pariz, 28. nov. Včeraj je zasedal finančni odbor francoske vlade. V seji je govoril minister za obrambo Daladier o tem, zakaj so nekatere dobave za vojsko tako kasno prišle na vrsto ali pa so sploh zamujene. Daladier je rekel, da je temu krivo stavkovno gibanje v voj. industriji. Daladier je poudaril, da on ne bi mogel več nositi odgovornosti zato, če bi se z novimi stavkami dobave za vojsko zopet zakasnile.

Člani finančnega odbora so to grožnjo razumeli tako, da misli vojni minister ob socialnih sporih v tovarnah za orožje te tovarne kratkomalo zapleniti. Vojni minister Daladier je še izjavil, da bo takoj stopil v stik s splošno delavsko zvezo, češ da naj se v vojni industriji ne uvede 40 urni delovni teden, **ker se Franciji tako mudi z oborožalno politiko, da bi bilo to lahko zelo neugodno, če bi vojna industrija še na ta način izgubila čas, ki ga že itak primanjkuje.**

Dr. Hacin - novi upravnik policije v Ljubljani

Ljubljana, 28. novembra.

Izdan je večji odlok o imenovanju upravnih uradnikov. Med drugimi so imenovani:

Za upravnika policije v Ljubljani g. dr. Lovro Hacin, do sedaj okrajni načelnik v Litiji.

Za okrajnega načelnika v Murski Soboti dr. Bratina Franc, do sedaj okrajni načelnik v Dol. Lendavi.

Za okrajnega načelnika v Kranju Lipovšek Gašper, do sedaj okraj. načelnik v Murski Soboti.

Za okrajnega načelnika v Litiji dr. Gregorin Alojzij, do sedaj okraj. načelnik v Kranju.

Za okrajnega načelnika v Dol. Lendavi Grabrijan Miloš, do sedaj okrajni podnačelnik v Murski Soboti.

Za okrajnega načelnika v Murski Soboti je imenovan pristav Vrtovšek Stanislav, do sedaj pristav pri okr. načelstvu v Ljutomeru.

Premeščen je dr. Pavel Schwab, pristav pri okr. načelstvu v Kranju k načelstvu Brežice, in sicer v istem svojstvu.

Premeščen je k okraj. načelstvu Konjice Josip Šinkovec, politični pripravnik pri okr. načelstvu v Banja Luki.

Zo politično upravnega sekretarja pri kr. banski upravi v Ljubljani je postavljen Legat Ivan, do sedaj okr. podnačelnik v Škofji Loki.

K banski upravi v Ljubljani je premeščen okr. podnačelnik iz Konjic Derjani Dominik.

Za politično upravnega sekretarja k banski upravi vrbaske banovine je premeščen Lazar Josip, politični uprav. sekretar v Brežicah.

Na okrajno načelstvo v Banja Luki je prestavljen Trojnar Alfonz, pristav pri predstojništvu mestne policije v Mariboru.

Novi belgrajski nadškof dr. Josip Ujčič, dozdaj profesor za moralko na ljubljan. bogoslov. fakulteti

Vesti 28. novembra

Degrelle, voditelj Rexistov je zaprosil tudi luksemburško vlado, da bi mu dovolila uporabljati svoj radio za propagando pri njegovem gibanju.

Upor je izbruhnil v Paraguaju v Južni Ameriki in so kakor po navadi pretrgane vse prometne zveze ter uvedene cenzure poročil.

Zastopniki angleške poslanske zbornice so prišli v Madrid, kjer so jih Španci navdušeno pozdravili.

Novo komisarsko mesto je ustanovil Stalin po poročilu iz Moskve. To je mesto ljudskega komisarja za državno industrijsko obrambo.

Za 2200 milijonov dolarjev tujega kapitala v USA je ugotovila posebna preiskava, ki jo je podredil predsednik Roosevelt. To ugotovitev gospodarski krogi zelo pozdravljajo. Roosevelt upa, da bodo tuji podjetniki investirali v USA do konca leta šest milijard.

100.000 angleških tekstilnih delavcev stopi v stavko 19. decembra, po sklepu tekstilnih strokovnih organizacij.

Anglija bo dala posojilo Kitajski v velikem znesku in teko že pogajanja za to posojilo, kakor poročajo japonski viri.

Delno obvezno vojaško službo za kopno vojsko namerava baje uvesti Anglija, češ da se ne prijavlja zadosti prostovoljcev za poklicno vojsko. Anglija ima, kakor že znano, prostovoljno plačano armado.

Italijanske čete v Abesiniji so po zadnjih vesteh v svoji čistilni akciji zasedle Gore, kjer je po angleških poročilih delovala nekakšna samostojna abesinska vlada.

Papež je sprejel Horthya v slovesni avdijenci. Včeraj je madjarski namestnik še enkrat zasebno obiskal Vatikan.

Pozivamo vse naše obrtnike, da gredo jutri, 29. novembra, volit našo kompromisno listo z Ivanom Ogrinom na čelu.

Splošna stavka grozi v Franciji, če vlada ne bo našla izhoda v sporu med delavstvom in industrijo. Tej stavki se bi pridružilo tudi vse uradništvo, železničarji, tako da bi zastalo sploh vse življenje. Hkratu bi socialistične in komunistične skupine poskusile izvesti revolucijo, zakar se že dolgo časa oborožujejo.

Obvezna mezdna razsodišča bo s posebnim zakonom uvedla francoska vlada. Temu načrtu se zelo upirajo delodajalci, ki so bili udarjeni zaradi zvišanja plač in bi utegnila ta stvar roditi težke politične posledice v Franciji.

Za člana londonske glasbene akademije so imenovali nemškega skladatelja Riharda Strawssa, ki je pred kratkim gostoval z dresdensko opero, ki je izvajala njegova dela.

Neguš toži zaradi poneverbe trgovca, katerega je pooblastil, da proda letošnji pridelek kave z neguševih veleposestev. Trgovec je prodal do zdaj okrog 500.000 kg kave, neguš pa ni dobil za to, kakor pravi v svoji tožbi, niti borega milijona francoskih frankov. Torej negušu usoda abesinske zemlje še zdaj ne da spati.

Atenntat na francoskega vojnega ministra in na načelnika francoskega generalnega štaba Gamelina so pripravljali neznani ljudje ob njunem nadzorstvenem potovanju vzdolž švicarske meje. Signalne naprave na progi, po kateri sta se vozila, so bile na več krajih postavljene napačno in domnevajo, da je to delo komunističnih železničarjev.

Stalin govori o demokraciji in miru, njegov oficir pa pravi:

Tisoči tankov in letal za obrambo Stalina

Moskva, 28. nov. o. Vsesovjetski kongres, ki zboruje zdaj v Moskvi in se bavi z načrtom o novi boljševiški ustavi, je na svoji včerajšnji seji razglabljal, kakšni ukrepi so z ozirom na japonsko-nemško pogodbo potrebni za Sovjetsko Rusijo. — Kljub temu, da je pogodba uradno naperjena le proti Kominterni in ne proti Sovjetski Rusiji, je vendar sovjetski kongres o njej razpravljal tako, kakor da gre za sovražno dejanje proti boljševiški državi. S tem je najvišji organ v boljševiški Rusiji uradno priznal, da sta Kominterna in sovjetska država eno, kar so do zdaj boljševiki zmeraj zanikavali.

Posebno važno je dejstvo, da se je seje udeležil tudi poveljnik avtonomne armade na Daljnjem vzhodu maršal Blücher, ki je tudi posegel v debato. Iz tega je razvidno, da bo kongres sprejel sklepe, ki bodo ruski odgovor na japonsko-nemško zvezo.

Poleg civilnih zastopnikov so govorili tudi častniki rdeče vojske, med njimi kapitan Kazakov, ki je uradni delegat rdeče armade na kongresu. Ta je izjavil, da čakajo tisoči letal in tisoči tankov prilike, da bodo lahko branili Stalinovo ustavo in Stalina. Stremljenje rdeče vojske ne gre samo za tem, da bi branilo meje sovjetske države, marveč je njegov namen, da uniči vsakega sovražnika na njegovem lastnem ozemlju.

Govor vojnega delegata je izzval na kongresu silovito navdušenje.

O novi boljševiški ustavi je že pred tremi dnevi govoril Stalin sam, ki je dejal, da je ustava potrebna za to, ker ni v Rusiji več kapitalizma in ker se je produkcija socializirala. Ves pridelek je v rokah države in kolektivnih gospodarstev. V Sovjetski Rusiji so samo še trije razredi: delavci, kmetje in inteligenca. Toda to niso razredi v Marksovem smislu, marveč so vsi skupaj en delovni razred. Dejal je, da pomeni nova ustava demokracijo do zadnje skrajnosti.

Kakšna je ta demokracija v resnici, priča 43.000 spreminjevalnih predlogov za novo ustavo, ki se vsi razlikujejo od uradnega predloga in vsi predlagajo čim večjo demokracijo.

Romunija - most med Poljsko in MZ

Varšava, 28. nov. o. Prvi vidni uspeh obiska romunskega zun. ministra Antonesca v Varšavi je včerajšnji sporazum med Poljsko in Romunijo za sodelovanja na kulturnem področju. Za to sodelovanje bodo uredili posebne znanstvene zavode obeh držav, ki bodo določili podrobnosti, v katerih bi to sodelovanje lahko prišlo do izraza. Vsa ta vprašanja bo razpravljala posebna poljsko romunska komisija, ki bo uredila tudi izmenjavo študentov in znanstvenikov.

Konservativni list »Czas« piše v pozdravnem članku, da sta se Poljska in Romunija vedno razumeli, tudi če so trenutna nerazpoloženja skalila njuno sožitje. Zveza med Poljsko in Romunijo je eden najvažnejših stebrov za stalnost v Evropi. Velika zasluga, da je temu tako, je prizadevanja kralja Karola, ki hoče, da bi bila Romunija most med Poljsko in med Malo zvezo, s katero hoče Poljska na vsak način ohraniti stike. Važno v zvezi obeh držav je tudi dejstvo, da se ne ena ne druga ne misli pridružiti kakim zvezam, ki temelje na nasprotujočih se svetovnih zazorih.

Pisanje tega lista je treba torej razumeti v tem smislu, da se Poljska ne bo odzvala povabilu Nemčije, da bi pristopila k protikomunističnemu paktu, ki ga predstavlja zveza med Japonsko in Nemčijo. Prav tako se temu ne bodo pridružile države, ki so bile poleg Poljske še povabljene k pristopu.

Varšavsko časopisje posveča cele stolpce Romuniji in bivanju Antonesca na Poljskem ter si obeta od sporazuma med obema državama trajne koristi.

Velik uspeh naše zunanje politike:

Podpis trgovinske pogodbe z Anglijo

London, 27. nov. AA. Včeraj, 26 t. m. so bile zaključena trgovinska pogajanja med Jugoslavijo in Veliko Britanijo, ki so tekla v Londonu 3 tedne.

Danes, 27. t. m. ob 16 uri, so v zunanjem uradu obojestranski pooblaščenci podpisali trgovinsko pogodbo. Z angleške strani sta jo podpisala zun. minister Eden in trgovin. minister Runciman, z jugoslovanske strani pa jugoslovanski poslanik v Londonu dr. Slavko Grujič in pomočnik zunanjega ministra dr. Pilja, ki je pogajanja vodil.

Pri podpisu so bili navzoči predsednik angleške delegacije sir Ennes, načelnik trgovin. ministrstva Thyl, šef odseka v zunanjem ministrstvu Guastin; z jugoslovanske strani pa je prisostvoval viceguverner Narodne banke dr. Belin.

Pred tem je dr Grujič priredil v čast članom obeh delegacij kosilo, ki so mu prisostvovali med drugimi šef odseka za vzhodno Evropo v zunanjem ministrstvu Sergeant, viceguverner Belin in generalni ravnatelj jugosl. Lloyda Božidar Banac.

Po izjavah voditeljev obeh delegacij obsega pogodba prav zadovoljive rezultate, ne le z rešitvijo gotovih tehničnih vprašanj, kakor n. pr. vprašanja uvoza iz Jugoslavije, temveč tudi glede ugodnih pogojev za bodočo izmenjavo dobrin med Veliko Britanijo in Jugoslavijo.

Korist nove trgovinske pogodbe z Anglijo je za nas predvsem v tem, da bodo naši poljedelski proizvodi dobili novo tržišče, ki je zmožno vzeti velike količine vseh naših pridelkov od lesa do žita in sadja. Ta trgovinska pogodba je nedvomno ena najbolj uspešnih, kar so jih naše vlade kdaj sklenile.

Vesti iz Belgrada

Belgrad, 28. nov. m. Iz Sofije poročajo, da bo 30. t. m. priletela na sofijsko letališče eskadrila italijanskih vojaških letal. Italijanska letala bodo priletela v Sofijo iz Aten ter se bodo tam zadržala štiri dni. Iz Sofije bodo priletela tudi v Belgrad.

Zagreb, 28. nov. m. Odbor jugoslovanske lahkoatletske zveze je na zadnji seji zopet črtal iz članstva šestnajst klubov. Med temi klubi so tudi tile iz Slovenije: Trbovlje (Trbovlje), Zagorje (Zagorje), Maribor (Maribor), Jadran (Ljubljana). Sedaj je v jugoslovanski lahkoatletski zvezi samo še 29 klubov.

Irska ne prizna vlade generala Franca, kakor je pokazala včerajšna seja poslanske zbornice, kjer so s 65 prot. 44 glasovom zavrnili opozicijski predlog glede priznanja.

Baldwin je sprejel švedskega prestolonaslednika in se z njim dolgo razgovarjal o vprašanjih, ki so skupna švedski in angleški politiki.

Prepoved za izvoz orožja v Španijo je izdala Norveška in določa velike globe za tihotapstvo orožja.

Močna avstrijska armada je jamstvo nemških koristi, tako pravijo Nemci, ki jim gre za to, da bi njihova industrija oborožila avstrijsko vojsko.

Vihar na črnomorskih obalah divja še naprej in se je do zdaj potopilo čez 50 večjih in manjših ladij.

Svetovna konferenca proti komunizmu naj bi se sklicala v Washingtonu na pobudo predsednika Roosevelta. Vsaj tako si žele Japonci in spravljajo s tem v zvezo tudi potovanje vatikanskega državnega tajnika kardinala Paccelia v Ameriko.

Državno nadzorstvo nad trgovino in industrijo bo po novem zakonu uvedla Turčija. Razpustili bodo vse trgovske zbornice in industrijsko zvezo.

Msgr. Ujčić - nadškof belgrajski

Ljubljana, 28. novembra.

Kakor je »Slovenski dom« že poročal, je odstopil belgrajski nadškof o. Rafael Rodič in je naša vlada takoj pristala na predlog, da zasede to velevažno cerkveno mesto msgr. dr. Josip Ujčič, profesor teološke fakultete v Ljubljani. Sedaj je prispel tudi odlok Sv. stolice, tako da je imenovanje novega belgrajskega nadškofa v osebi msgr. dr. Ujčiča izvršeno.

Vest o imenovanju msgr dr. Ujčiča za belgrajskega nadškofa je odjeknila ne samo v Ljubljani, marveč po vsej širni domovini izredno radostno. Ljubljana in Slovenija izgubi z msgr. dr. Ujčičem sicer moža, ki je dolga, dolga leta oblikoval slovensko kulturo in vzgajal naš duhovniški naraščaj, moremo pa biti prepričani, da bo novoimenovani nadškof na svojem novem mestu našel obširnejše polje za svoje uspešno in plodonosne udejstvovanje. V tem prepričanju se pridružujemo čestitkam, ki jih je ob priliki svojega imenovanja toliko sprejel tudi iz najvišjih mest in ki o dveh strani še vedno prihajajo.

Simultanka Vasje Pirca

23 zmag, 8 remijev, 7 porazov

Ljubljana, 28. nov.

Snoči so imeli ljubljanski šahisti zopet svoj večer: v goste je prišel naš velemojster Vasja Pirc, ki je odigral z ljubljanskimi šahisti v dvorani hotela Miklič simultanko. V dvorani se je zbralo 38 šahistov, članov različnih klubov: Ljubljanskega šah. kluba, ki je bil najmočneje zastopan, dalje ŠK Močilnik, ŠK Lovšin, ŠK Št. Peter, ŠK Železničar, ŠK Šiška, ŠK Triglav, en igralec pa je bil neorganiziran. Bodi takoj pribito, da je ŠK Triglav zastopal samo en igralec; v splošnem je bilo med šahisti mnenje, da tako zadržanje nekaterih klubov nikakor ne služi prospehu šahovstva. Bilo bi želeti, da nekatere izmed teh športnimi organizacijami začeli uganjati klubaštvo in lokalno »politiko« še šahisti. Bilo bi v interesu napredka šahovske igre, da pri vseh šahovskih klubih vzamejo vodstvo v svoje roke trezni ljudje, ki bodo znali podrediti interese šaha svojim osebnim ambicijam.

Okrog tri četrt na devet je prispel v dvorano, kjer so bile v četverokotniku razpostavljene mizice in na njih šahovske deske, velemojster g. Vasja Pirc. Iskreno ga je pozdravil g. dr. ing. Kral ter mu izrazil veselje vseh šahistov, da more pomeriti moči z našim domačim velemojstrom.

Začetek igre

Takoj po izrečenem pozdravu je g. Pirc začel s simultanko. S hitrimi potezami je otvoril igro ter neprestano krožil na notranji strani miznega četverokotnika. Pri prvih rundah se skoraj sploh ni ustavljal pred posameznimi hašisti. Celo rundo je opravil prvič v treh minutah, drugič še vedno v treh minutah; ko je krožil tretjič, je porabil za rundo pet minut, četrto rundo pa je končal v šestih minutah. Še vedno se ni zadrževal pred posameznimi igralci. Tako je naraščalo število rund; počasi pa se je podaljševal tudi čas posamezne runde, vendar pa komaj opazno; čez dve uri, to je ob tri četrt na enajsto, je rabil Pirc za eno rundo 13 minut, kar je razmeroma zelo malo.

Nerazdružljivi prijatelji šahistov

Končno so se začeli bolj in bolj uveljavljati nerazdružljivi prijatelji šahistov: kibici in — črne kave ter cigarete. Za vsakim »močnejšim« so se stiskali kibici; vsak je vedel »najboljšo« potezo. In če je potem padla kaka trdnjava, ali če je odletel kak tekač, potem so bili kibici pač edini v tem, da je to samo posledica tega, ker šahist ni hotel potegniti one »najboljše« poteze, ki so jo predlagali.

Vedno več dela pa sta imela tudi natakarja. Ob šahovskih deskah so se začele pojavljati črne kave — tu in tam tudi kak »špricer« — iz strnjenega pravokotnika šahistov pa se je neprestano dvigal dim — torej vsi znaki napete šahovske borbe. Sicer je bilo v dvorani dokaj tiho, tako da je bila vsa pozornost osredotočena na šahovske deske ter na dolgoprstno Pirčevo roko, ki je s srednjimi tremi prsti prestavljala figure.

Prva žrtev zvečer, zadnja z utraj

Z vsako potezo so se situacije na posameznih deskah menjavale: večinoma v prid velemojstra Pirca, le tu in tam pa se je premoč nagibala k nekaterim znanim ljubljanskim šahistom. Okrog teh se je zbiralo čedalje več kibicev, ki so vztrajali pozno v noč in deloma tudi proti jutru.

Okrog četrt na enajsto uro je padla prva žrtev: zastopnik iz Šiške je moral podleči velemojstru Pircu. Potem je bila zopet dolga pavza in šele čez dobro uro je prišlo do druge odločitve. Potem so postajale odločitve vse pogostejše in pozno zjutraj, p tretji uri, je padla zadnja žrtev: g. Bezrukov.

Končni rezultat

Gospod Pirc je lahko s svojo simultanko zadovoljen: dobil je 23 partij, z osem nasprotniki je remiziral, sedem partij pa je izgubil. Je pa to bilanca, ki dela čast tudi ljubljanskim šahistom. Vsaka simultanka dokazuje neprestan napredek naših šahistov. Zato bi bilo v interesu našega šahovskega življenja, da se prepreči vsako nelojalno klubaštvo, ki bi utegnilo razdirati šahovske vrste. Sedaj je še čas, zato naj prizadeti spregledajo!

Volitve v zbornico za TOI

Ljubljana, 27. nov.

Volitve v zbornico za TOI bodo v nedeljo, dne 29. novembra od 8 do 18. Za mesto Ljubljano bodo poslovali trije krajevni volivni odbori. Na volišču Ic, ki bo v posvetovalnici mestnega magistrata, Mestni trg 2, bodo volili člani združenja brivcev čevljarjev, dimnikarjev, elektrotehničnih obrtov, fotografov, graditeljev, grafičnih podjetij, kamnoseških mojstrov, kleparskih mojstrov, ključavničarskih mojstrov, klobučarjev, knjigovezov, obrtnikov konjaške stroke in obrtnikov kovinskih strok. Na volišču Ič, ki bo v poslopju mestne ženske realne gimnazije, Bleiweisova cesta 23, bodo volili člani združenja krojačev in sorodnih obrtov, krovcev ter mesarjev in klobasičarjev. Na volišču Id, ki bo tudi v poslopju mestne ženske realne gimnazije, bodo volili člani združenja mizarjev, pekov, pletilcev, sedlarjev, slaščičarjev, sobo-črkoslikarjev, sodavičarjev, steklarjev, tapetnikov in sorodnih strok, tesarskih mojstrov, urarjev, zlatarjev, usnjarjev vrtnarjev, zidarskih mojstrov in skupnega združenja obrtnikov. Vsak volivec naj vzame s seboj kako javno listino (pooblastilo, oziroma dovolilo po zakonu o obrtih, odlok o registraciji, protokolaciji itd.), da se more na zahtevo volivnega odbora legitimirati.

Filmi,

ki jih velja videti . . . ali ne videti

»Izdajalci« (Kino Matica). Od hrupnih napovedi, ki so poveličevale ta film, je ostalo toliko, kolikor je pač pričakovati od filmov nemške produkcije te vrste. Špijoni v službi tuje države so razpredli svoje mreže med nemško armado, hoteli so dobiti v roke delovne načrte oboroževalne industrije in vsa nova odkritja na tem polju. Za dejanje moramo reči, da poteka v napeti atmosferi, mreže se razpredajo tako spretno, da vse zbuja videz resničnega dogodka. Nad vse pa stopa nemška armada, ki paradira pred nami s svojimi tanki, letali, mornarico, protiletalskimi topovi, železno disciplino, s svojo sijajno poročevalsko službo in posebno z izvrstno organizacijo policijske službe. Vsa ta bojna pesem in himna nemške vojne moči pa se ovija v [illegible]. Vse to daje filmu svojo noto in vse zagotavlja o prozornem namenu, ki je vodil »Ufo« pri posnemanju takega filma. Film je veliko propagandno delo, ki je od prvega začetka do konca namenjeno ne zabavi gledalcev.

Ta vtis udarja v oči, nemška policija se proslavi s svojo organizacijo, kajti vsi špijoni postanejo njen plen. Ves bl sk in režiserska veščina igrata podrejeno vlogo. Naj bo film tehnično še tako silen, odkloniti ga moramo in zavreči.

Radovedni smo, kaj bo na ta drastični primer filmske propagande za nemški imperializem in superiornost dejal znani borilec zoper vplive nemškega duha na Slovence, gospod Anton Lajovic, skladatelj, publicist itd., ki je z desno roko napisal kilometre člankov proti nemški kulturi in glasbi v »Jutru«, da bi nas rešil čuta manjvrednosti, ki ga je v nas vzgajala nemška miselnost, z levo roko pa je kot odbornik Filharmonije, lastnice dvorane kina Matice, lahko seštevaL stolpce dohodkov, ki jih nemški propagandni film na slabši in najnevarnejši pojav nemške miselnosti, prinaša temu častitemu društvu že drugo desetletje.

Matinеja kina Union
Danes ob 14.15 jutri ob 11 dop. **Marlene Dietrich**
VISOKA PESEM
Po Sudermannovem romanu. Cene 3.50, in 5.50 Din

Nesreča v tovarni „Titan"

Kamnik, 27. novembra.

V začetku tekočega tedna so spravili v bolnišnico Štaparja Alojzija iz Šmarce očeta treh neprestrbljenih otrok, ki mu je transmisija odtrgala desno roko nad zapestjem, v komolcu pa strla. Danes zjutraj pa je ista transmisija strla nekemu delavcu levo roko od zapestja do komolca. Prepeljali so ga takoj v ljubljansko bolnišnico.

Telefonske razmere v Celju

Zahteva po avtomatski centrali

V »Slovenskem domu« smo že poročali o nevzdržnih telefonskih razmerah, ki vladajo v Celju. Zaradi slabega in skoraj neuporabljivega omrežja vlada posebno veliko nezadovoljstvo v celjskih gospodarskih krogih, kar dokazuje predvsem naslednja spomenica, ki jo je Združenje trgovcev za mesto Celje odposlalo ministrstvu pošte in telegrafa v Belgradu in vsem drugim v poštev prihajajočim činiteljem. Spomenica, ki razkriva v popolni luči nevzdržne telefonske razmere v Celju, se glasi:

»V »Službenih novinah« od 22. oktobra 1936 je bila objavljena uredba o razširjenju telefonskih instalacij in telefonskega omrežja v Belgradu, Zagrebu in Ljubljani in nam je znano, da se bo povečala avtomatska telefonska centrala v Ljubljani že v najkrajšem času.

Pri tej priložnosti si usoja uprava podpisanega združenja ugledni naslov kar najvljudneje opozoriti na posebno pomanjkljivo telefonsko slu bo v Celju. **Ob priliki povečanja avtomatske telefonske centrale v Ljubljani nujno prosimo, da se tudi v Celju čimpreje napravi nova avtomatska centrala,** pri čemer pripominjamo, da so za to potrebni prostori v poštnem poslopju že pripravljeni. Ni potreba še posebej poudarjati, kako velike važnosti je dobra telefonska služba, če bi brezhibno funkcijonirala. Omeniti hočemo samo nekatere nedostatke v celjski telefonski službi, ki posebno v času slabega snežnega vremena navadno popolnoma odpove.

Sedanja telefonska centrala v Celju ima **250 telefonskih naročnikov,** med njimi so posebno veletrgovci in velika industrija, od katerih jih ima že več lastno hišno avtomatsko centralo, nekateri od teh imajo tudi močan inozemski telefonski promet, ki še prav posebno narašča v hmeljski sezoni.

Izredno slabi so aparati pri telefonskih naročnikih. Vsak naročnik mora imeti svojo baterijo, baterije pa vedno bolj hirajo in jih je treba večkrat prenavljati. Aparati pri celjskih naročnikih so namreč raznih vrst. Sistem z baterijami je popolnoma zastarel, večkrat se zvoni, pa se nihče ne oglasi, telefonistinja pa se po daljšem času izgovarja, da zaklopnica pri centrali ni padla. Če so temu krivi aparati pri abonentih ali centrali, mi seveda ne moremo presoditi, mislimo pa, da so eni in drugi aparati že v tako slabem stanju, da niso več porabni, zaradi česar je tudi razumljivo, da je pri takem stanju aparatov brezhibno delovanje telefonskega prometa nemogoče.

Za Celje je nova telefonska centrala, ki ima izredno močan mednarodni telefonski promet, za tukajšnje gospodarske kroge življenjskega pomena in vsekakor tako potrebna, da se brez nje ne more več izhajati. **Postavi pa naj se avtomatska centrala,** ker samo na ta način bi bile za vedno odstranjene večne številne pritožbe glede celjskega telefona.

Iz gori utemeljenih razlogov se je uprava podpisanega združenja dne 26. novembra 1936 bavila s tem vprašanjem in soglasno sklenila, ugledni naslov kar najvljudneje prositi, da se v Celju nemudoma izpopolni pomanjkljivo telefonsko omrežje in uvedejo avtomatski telefonski aparati, ker je, kakor že omenjeno, v Celju, ki je središče velikega okrožja, trgovina in industrija izredno razvita in tujski promet narašča od leta do leta. Tudi je mesto Celje obkroženo od svetovnoznanih kopališč in zdravilišč: Rogaška Slatina, Dobrna, Topolšica, Laško in Rimske Toplice. V bližnji Savinjski dolini je pa v hmeljski seziji izredno močan mednarodni telefonski promet.

Upoštevajoč gornja dejstva, upamo, da se uglednemu naslovu ne bo težko odločiti za takojšnjo ugoditev te naše utemeljene prošnje, ki je upravičena tudi s tem, da tukajšnji naročniki plačujejo iste pristojbine kakor druga mesta z najbolj modernimi avtomatičnimi aparati.«

Danes premiera! Kino Union
Ljubezen in romantični flirt slavne žene!
Käthe Nagy, Willy Eichberger
Markiza Pompadur
V svoji najboljši komični vlogi **Leo Slezak**

Čigavi so koci?

Ljubljana, 27. novembra.

Policija je te dni zaplenila štiri koce, o katerih sumi, da so bili ukradeni. Imela sta jih dva Dalmatinca, ki sta jih hotela prodati. Zatrjujeta pa, da sta jih kupila od nekega voznika. To bo verjetno tudi res. Prav gotovo pa je, da je prišel dotični voznik do kocev na sumljiv način; kajti Dalmatincema je prodal koce po 100 Din, dočim je fakturna vrednost precej nad 200 Din. Koci so sive barve, ob straneh pa imajo trobojniške pasove. Koci so bili ukradeni najbrž kje v kaki bolnišnici; skoraj gotovo so erarični. Lastnik jih dobi na policiji soba št. 25.

Ukradeno železje in kolo

Ljubljana, 28 novembra.

Včeraj ob petih zjutraj je službujoči stražnik v Linhartovi ulici opazil kolesarja, ki je nosil velik tovor. Zazdelo se mu je sumljivo in je zato kolesarja pozval, naj se ustavi. Tedaj pa je kolesar odvrgel breme in kolo ter pobegnil. Stražnik je ugotovil, da je nosil kolesar okrog 80 kg železa. Še istega jutra pa je nek kovač prijavil, da mu je bilo ukradeno kolo. V kolesu, ki so ga hranili na policiji, je kovač takoj spoznal svoje kolo. Odprto je ostalo vprašanje, čigavo je železo. Stvar z ukradenim železjem je precej skrivnostna in mora policija čakati, da se javi še lastnik železja, nakar bo dobila afera verjetno precej zanimiv zaključek.

Na sobotnem trgu

Ljubljana, 28. novembra.

Mrzlo vreme zadnjih dni je pripomoglo, da so cene na živilskem trgu v zadnjem tednu nekoliko narasle. Že imamo na trgu dve vrsti prodajalk: tiste, ki so se že zgodaj zavarovale z visokimi čevlji in debelimi koci proti mrazu, in pa kmetice, ki zmrzujejo dan za dnem, oblečene, kot se pač katera more. Tudi ni bil trg sicer bogve kako založen.

Na ribjem trgu ni bilo velikih sprememb, vsaj v cenah ne. Pač je bilo rib bolj malo, tako okrog 300 kg. Promet je bil slab, čemur je kriv visok datum. Ščuke so še vedno od 16 do 20 Din, postrvi so veljale 40 Din kg, ligni, rbun in cipli so bili po 28, jegulje po 30 Din kg, najcenejše pa so bile girice, ki so veljale 16 Din. Tudi je bilo nekaj žab, ki so se dobile od 1 Din do 50 par.

Precej pa so poskočile cene na perutninarskem trgu. Jajčka izbrana so že po 2.50 Din par, slabša in drobnejša pa par 2 do 2.25 Din. Piščeta so bila po 28 Din par, tudi je bilo nekaj zajcev, rac in gosi, ki pa so jih zaradi 28. povečini odnesle kmetice domov in jih bodo prinesle na prihodnji živilski trg.

Na sadnem trgu ni posebnih sprememb. Cene sadju so se le nekoliko dvignile, vendar se jabolka dobe še vedno od 3 Din in hruške od 4 Din naprej. Kostanj je merica 2 Din. Orehova jedrca se dobe od 16 do 18 Din kg. Tudi je precej lešnikov, suhega sadja in uvoženega sadja. Mandarine so po 1—2 Din in smokve 10—20 Din kg.

Gob je na trgu malo. Precej pa je še zelenjave, ki jo prodajajo po znosnih cenah. Krompir je po 1 Din, uvožena cvetača pa po 5 Din kg.

12 let za umor tasta

Maribor, 27. novembra.

Pred velikim senatom mariborskega okrožnega sodišča se je zagovarjal danes 38 letni posestnik iz Ženjaka v Apački kotlini Jakob Ferk zaradi umora svojega tasta, 83 letnega prevžitkarja Janeza Krambergerja. V medsebojnem prepiru je Ferk razbil dne 5. septembra svojemu tastu z nogo od stola glavo. **Sodišče je Ferka obsodilo na 12 let robije in trajno izgubo častnih pravic.**

Sezona vlomilcev na višku

Kamnik, 26. novembra.

V župnišču v Nevljah pri Kamniku so danes ponoči okrog 1. ure neznani vlomilci izvršili tatvino in odnesli železno blagajno v teži 76 kg, v kateri se je nahajalo okrog 2000 Din gotovine, hranilna knjižica za 3000 Din in razni uradni spisi. — Orožniki vneto iščejo sled za storilci ter je upati, da jih kmalu izsledе.

Hrust iz Grčije trga verige

Razprava proti grškemu vojnemu beguncu, ki je strahoval Dravograd

Maribor, 27. novembra.

Pred nekaj meseci so dobili v Dravograd zanimivega tujca. Naše oblasti so odkazale to mestece kot bivališče grškemu vojaškemu beguncu, 22 letnemu Jevtimu Jovanidisu. Mladi Jovanidis je hrust, da mu ga blizu ni para. Rodom je iz Alekseva, občina Moravče v Grčiji, po poklicu je rokoborec in atlet. Pobegnil pa je v našo državo, ker pravi, da je prepričan republikanec in ni hotel služiti kot vojak sedanjemu kralju. Kot političnemu beguncu so mu naša oblastva odredila stalno bivališče v Dravogradu. Kmalu se je tu čisto udomačil ter postal nasilen in nevaren zlasti ženskam, katerim ni dal miru, da ni bila nobena pred njim varna. Orožniki so imeli stalno z njim posla, kar ni bilo brez nevarnosti, ker je Jovanidis pravi hrust z izredno telesno močjo. Vse se je zaradi tega oddahnilo, ko je Jovanidis nenadoma dne 20. septembra izginil iz Dravograda. Pobegnil je čez mejo v Avstrijo. Orožniki v Dravogradu in obmejni organi v tamošnji okolici so dobili nalog, naj mu preprečijo povratek v državo. Odlok pa je prišel prepozno, ker se je Jovanidis kmalu skesal, da je šel iz Dravograda ter se je čez 10 dni vrnil nazaj ter se prijavil na orožniški postaji v Dravogradu. Ob priliki te prijave pa je prišlo do razburljivih dogodkov, ki so spravili ves Dravograd pokonci in privedli Jovanidisa na zatožno klop, kjer se je danes zagovarjal. Poveljnik orožniške postaje Drago Nadločnik je bil v pisarni, ko se mu je hrustasti grški republikanec javil. Poveljnik mu je napovedal aretacijo ter zapovedal kaplarju Vladimiru Žuniču, naj odvede Jovanidisa v zapor. Orožnik in aretiranec sta res prišla do občinske kehe, tu pa se je Jovanidis nenadoma uprl ter se spoprijel z žandarjem. Žuniču je prihitel na pomoč graničar Jovanovič-Dragič. Jovanidis pa se ni ustrašil niti dveh zastopnikov oborožene sile ter se obema postavil po robu. **Vnela se je ljuta bitka, tekom katere je Jovanidis svojima nasprotnikoma strgal obleko in graničarja celo močno ogrizel. Navalil je nanju tudi z nožem in polenom. Šele s pomočjo civilistov sta orožnik in graničar Jovanoviča obvladala ter ga spravila v občinski zapor,** kjer sta ga zvezala z verigami na nogah in rokah in vrata zaklenila. **Za poklicnega atleta pa je bila malenkost te verige pretrgati,** kakor da so iz papirja. Začel je s tako silo razbijati po vratih, da so se zbali, da jih zlomi. Orožniki so šli h ključavničarju Elsnerju ter si izposodili najmočnejšo verigo, s katero so potem Jovanidisa zvezali na nogah. Pa tudi to verigo je atlet pretrgal, na kar so ga spravili iz zapora na orožniško postajo. — Zaradi tega upiranja in divjanja je prišel Jovanidis danes pred sodnike ter se je zagovarjal pred malim senatom mariborskega okrožnega sodišča. Pravi, da ni imel namena orožnika z nožem in polenom poškodovati, temveč le ostrašiti. Verige pa je trgal zaradi tega, ker se mu je godila krivica. Pravi tudi, da ni v Grčiji zakrivil ničesar kaznivega, temveč je pobegnil le zaradi svojega republikanskega prepričanja. Bil je obsojen na 3 mesece strogega zapora, po prestani kazni pa ga bodo izgnali iz naše države.

Matinеja kina Sloge
Danes ob 14. 15 in jutri ob 11 dop. **Boris Karloff**
Črna soba
film strahu in groze Cene 3·50 in 5·50 Din

Občni zbor Akcije za izpopolnitev univerze

Ljubljana, 27. nov.

Včeraj popoldne se je vršil občni zbor AA., ki je bil deloma zelo buren zaradi neakademskega ponašanja znanih stalnih kričačev na akademskih zborovanjih iz levičarskih vrst. Iz poročil predsednika in nadzornega odbora je bilo razvidno, da je predsednik Verbič Pavle vkljub obstrukciji odbornikov iz marksistične in »nacionalne« liste, vzorno in požrtvovalno vodil delo Akcije. Občni zbor je sprejel važno spomenico glede zapostavljanja slovenske univerze, ki so jo predlagali obč. zboru akademiki od liste 1940. Danes od 8—13 pa se vrše v zbornični dvorani volitve novega odbora, za katerega so vložene štiri liste. Ni dvoma, da bo akademska mladina izrazila svoje zaupanje listi, ki je v geslu: do leta 1940 hočemo popolno univerzo — in v predlagani spomenici, ki jo objavljamo, strnila osnovno zahtevo po enakopravnosti naše univerze in Slovencev sploh z vsemi dejanskimi potrebami naše univerze. - To je tudi pokazal včerajšnji občni zbor.

Jutri gremo v Stično

Kdor le more, naj jutri ne zamudi velike svečanosti v Stični, ko bodo tam ob 9 dopoldne odkrili spomenik pokojnemu goriškemu nadškofu Sedeju v zahvalo za njegovo veliko delo, ki mu je posvetil vse svoje življenje. Oni, ki nameravajo odpotovati v Stično z avtobusom, naj pazijo, da bodo točno ob 7.30 na zbirališču v Tavčarjevi ulici.

Kulturni koledar

Ivan Navratil

28. novembra 1896 je umrl na Dunaju jezikoslovec, narodopisec in urednik Navratil Ivan. Rodil se je 5. marca 1825 v Metliki, gimnazijo je študiral v Novem mestu (prav on se je zelo trudil, da se je naziv Rudolfovo spremenil v Novo mesto) in v Ljubljani. Nekaj časa je bil v bogoslovju, po izstopu pa je prišel kot uradnik na Dunaj, kjer je 1851 postal oficial pri višjem sodišču, kjer je bil tudi tolmač za slovenski in srbskohrvaški jezik. Na Dunaju je ostal do svoje smrti.

Ivan Navratil je bil človek, ki je z vso pazljivostjo spremljal razvoj slovenske kulturne organizacije in je povsod, kjer se je pokazala potreba, priskočil s svojim solidnim in požrtvovalnim delom na pomoč. — Ko ni bilo primernega mladinskega slovstva, je začel l. 1848 izdajati **Vedeža** — poučni list za mladino — ki se je zaradi pomanjkanja slovenskih učnih knjig uporabljal tudi v šolah. Ker ni bilo primernih iger, je priredil Kotzebuevo burko: Der Schauspieler wider Willen v enodejanko Kljukec je od smrti vstal, ki jo je z uspehom uprizorilo tudi ljubljansko gledališče. Predvsem pa je napisal ogromno življenjepisov slavnih slovanskih mož, ki so raztreseni po Vedežu, Bleiweisovem Koledarčku, Berilih itd. — V Miklošičevem berilu za 8. razred je napisal življenjepise vseh slovenskih pisateljev od Trubarja do Slomška. Za nemške uradnike je napisal slovensko slovnico v nemškem jeziku. Napisal je zelo dobro razpravo o glagolu, pomagal pri Janežičevem slov.-nem. slovarju. Zanimal se je za šege in običaje rojakov Belokranjcev (o belokranjskem kolu, Ljublj. Zvon. 1888). — Navratil je bil človek, ki je zvesto spolnil svojo nalogo. Ko so narodni prvaki in tako imenovano zavedno slovensko meščanstvo še vedno med seboj nemškutarili, je on s slovensko konverzacijo visoko dvignil takratno narodno zavest pri mladini.

Ludvik Germonik

29. novembra 1823 se je rodil na Reki publicist Ludvik Germonik. Gimnazijo je študiral v Celovcu in Ljubljani, pravo v Gradcu. — Potem je živel nemirno življenje. — Ustanovil je »Villacher Zeitung«, sodeloval pri Wandererju, pri »Neues Wiener Blatt-u«. V letih 1874—78 je izdajal »Das Inland«, list za narodno gospodarstvo in literaturo, pozneje »Der Patriot«.

Za slovensko literaturo se je zelo zanimal. Prevedel je Prešernovo »Turjaško Rozamundo« in »Povodnjega moža«. — Spisal je prvo večjo biografijo Prešerna (v Wiener Sinu — und Montagszeitung jan., febr. 1874. Mnogo se je tudi trudil za popularizacijo Bleda. Napisal je knjigo Curort Veldes, das Krainische Gräfenberg, brošuro Veldes in Naturwunderland. Napisal je tudi 3-dejanko Sie Weiber von Veldes, ki se je tudi v slovenskem prevodu (Junaške Blejke) v Ljubljani večkrat uprizorila. — Izdal je več pesniških zbirk. V rokopisu je zapustil dramo o celjskih grofih.

Ljubljana danes

Koledar

Danes, 28. novembra: Gregor
Nedelja, 29. novembra: Saturnin

•

Nočno službo imajo lekarne: dr. Kmet, Tyrševa cesta 41; mr. Trnkoczy ded., Mestni trg 4, in mr. Ustar, Šelenburgova ulica 7.

•

Drama: Na ledeni plošči. Izven.
Opera: Boheme. Premierski abonma.
Kino Sloga: Pariško življenje.
Kino Matica: Izdajalci.
Kino Union: Markiza Pompadur.

Kaj bo jutri:

Drama: »Tudi Lela bo nosila klobuk«.
Opera: »Mala Floramye«.
Kino Union: »Markiza Pompadur«. — »Visoka pesem« (matineja).
Kino Sloga: »Pariško življenje«. — »Črna soba« (matineja).
Kino Matica: »Izdajalci«.

* KINO *
TEL. 22-21 UNION
Premiera! Film o veliki ljubezni slavne žene
Markiza Pompadur
Käthe Nagy, Willy Eichberger, Leo Slezak
TEL. 27-30 SLOGA
Premiera komične in vesele operete po Offenbachovi glasbi
Pariško življenje
TEL. 21-24 MATICA
Monumentalno filmsko delo
Izdajalci
WILLY BIRGEL — LIDA BAAROVA
PREDSTAVE OB DELAVNIKIH OB 16., 19.[30] IN 21.[30] URI, NED. IN PRAZN. 15.[30], 19. IN 21. URI

Prihodnji petek bomo imeli priliko slišati v filharmonični dvorani umetnika-flavtista **Ermelerja,** ki priredi pod okriljem Glasbene Matice ljubljanske ta večer samostojni koncert za flavto s spremljevanjem klavirja. Ker imamo med našimi koncerti malo takih večerov, še prav posebej opozarjamo na petkov koncert dne 4. decembra ob 20 v Mali filharmonični dvorani.

VIII. poljudno-znanstveno predavanje **Prirodoslovnega društva.** Gimn. prof. Adlešič Miroslav: Hipoteze in izkustva v naravoznanstvu. — Predavatelj bo orisal zanimivi in aktualni razvoj fizikalnih ved v poslednjih desetletjih ter preko poskusov, širilcev izkustva, prišel do mikalnih problemov, ki so občem mnenju povzročili »preobrat v fiziki« ter vedli do revolucijonarno smelih pogledov na svet. Na mnogih diapozitivih bo pokazal izkustvene poti, po katerih se je v velikem svetu ustvarila relativnostna teorija in so se v malem svetu odkrili novi gradbeni delci materije. V predavanju bo natančno začrtana meja naravoznanstvenih hipotez in nakazano, dokod sega prava znanost in kje se pričenjajo fantazije, s katerimi ne more imeti nobena resna filozofija ničesar skupnega. — Predavanje bo v ponedeljek 30. t. m. ob 20 v dvorani Delavske zbornice.

Predavanje na Prosvetnem večeru o naših izseljencih:

Tujina pije našo kri

Ljubljana, 28. novembra.

Zanimivo, a obenem žalostno poglavje o slovenskih izseljencih na tujem, ki ga je na sinočnjem prosvetnem večeru v besedi in sliki podal katehet Jože Premrov, je privabilo skoraj polno dvorano poslušalcev.

Predavatelj je obravnaval naše izseljeniško vprašanje prav od prvih početkov, to je od leta 1830, ko je usoda pognala za kruhom na stotine in stotine slovenskih revnih bajtarjev in delavcev, posebno iz Bele krajine, v nedosti manjšem številu pa tudi od drugod, iz Dolenjske in celo iz Prekmurja. Pozneje jih je še vedno več odhajalo v tujino, svoj višek pa je doseglo izseljevanje tik pred svetovno vojno. — Danes živi v **Ameriki** nad pol milijona Slovencev. Večinoma so naseljeni po številnih slovenskih kolonijah, dosti pa je tudi takih, ki nimajo niti stalnega bivališča in ne vedo v tem boju za trdi kruh, kaj jim prinese jutrišnji dan.

Predavatelj nas je za hip ustavil ob newyorških nebotičnikih, ki so jih tudi pomagale zidati slovenske roke, v Lemontu, kamor romajo naši rojaki od blizu in daleč na ameriške Brezje, na univerzi v Pittsburgu, odkoder so odšli z diplomami tudi Slovenci, na evharističnih kongresih v Clevelandu in Buenos Airesu, kjer so se vile v sprevodih dolge vrste naših narodnih noš, pa tudi za trenutek v San Franciscu, ki ga je lansko leto po 4000 km dolgi poti iz New Yorka obiskal naš prevzv. škof dr. Rožman. Po teh slovenskih naselbinah so v Severni Ameriki naseljeni tudi duhovniki, ki opravljajo poleg svoje duh. službe tudi veliko narodno delo, mnogo slabše pa je v tem oziru v Južni Ameriki, kjer teh voditeljev manjka. V zadnjem času so tja odpotovali trije slovenski duhovniki Hladnik, Doktorič in Kastelic. **V Južni Ameriki** Slovenci delajo večinoma na ogromnih posestvih domačinov. (Eno samo posestvo je včasih tako veliko, kot je velika vsa naša Slovenija.) Tja so se preseljevali posebno radi goriški Slovenci, ki jih je tam okoli 50.000, v Buenos Airesu samem pa okoli 5000. V kulturnem in narodnostnem oziru so zaostali za severnimi.

Čez Tiho morje nas je peljala pot za našimi vsega 280 rojaki v **Novo Zelandijo** in **Avstralijo**, kjer so ti večinoma zidarji. Tu je opravljal konzularno službo do pred kratkim gosp. Miklavčič. V glavnem avstralskem mestu Melbhurnu živi le 80 Slovencev.

V Kairu v Egiptu so nas sprejele slovenske služkinje ki so doma večinoma iz Primorskega. Človek bi mislil, da ni verjetno, ko sliši, da je teh služkinj tam kar 6000. To število pa morda že samo po sebi pove, da žive te Slovenke v Egiptu razmeroma dobro.

Najstarejše slovenske kolonije v Evropi pa so vsekakor **na Westfalskem in v Porenju v Nemčiji.** 50.000 živi Slovencev tod po mestih, pa tudi po deželi. Narodna zavest je še dokaj živa, saj se tem našim izseljencem večkrat nudi prilika in možnost, da pridejo po novega, svežega duha v domovino, ali pa jim domovina vrača obiske v njihove nove domove. Tudi tu imajo Slovenci svoje Brezje, nemško Brezje — Kovlar.

V Holandiji je Slovencev okoli 3000. Godi se jim v splošnem še razmeroma dosti dobro, žalostno pa je med drugim tudi to, da še nimajo sklenjenih delavskih pogodb s podjetji, ki včasih to le preveč izkoriščajo. Zaradi tega se je že več Slovencev moralo odločiti, da se vrnejo v domovino. V Amsterdamu pa so se Slovenci pri mednarodnih plesih in s petjem že nekajkrat najbolje odrezali. — Prav precej je naših rojakov tudi v Belgiji — okrog 6000, Francija pa velja za deželo, kjer so najmlajše slovenske kolonije. Celo v sam Pariz je zašlo nekaj naših ljudi.

»Če upoštevamo vse one Slovence, ki žive stalno zunaj naših meja,« je dejal predavatelj, **»smemo računati, da je teh okoli 1 milijon 200 tisoč, torej raje več, kakor pa je nas doma. Ti Slovenci so dostikrat čisto pozabljeni, morda tudi osiroteli in mislijo na nas z žalostjo v srcu ter prosijo naše pomoči. Mi smo pa naše izseljence začeli preveč zanemarjati. Ko je bilo naše izseljevanje na višku, smo mi dejali: Naj gredo v tujino, če hočejo, če pa nočejo, naj ostanejo doma! Vseh 30 milijonov nemških izseljencev ima svoje duhovnike v tujini, pa tudi druge učitelje, ki jih uče v domačem jeziku. Naši ljudje pa vsega tega pogrešajo. Da je odšlo okoli 100 duhovnikov za 34 velikih župnij v Ameriki, to je bilo pri nas vse. Drugod pa so naši rojaki prepuščeni sami sebi. Zato tudi ni čuduo, da mladina ne govori več jezika svojih staršev. Domovina je kriva, ker ni poslala učiteljev. S težkimi miljardami, ki so jih v denarju poslali v domovino, so pač gotovo dokazali svojo veliko ljubezen do domače zemlje. Ti ljudje so ponesli tudi slavo svoje domovine v svet, rojaki doma pa, ki tudi uživamo te težke milijarde in se naslanjamo nad slavo, ki nam jo pojo naši izseljenci, in ostajamo nehvaležni za vse to!«**

Predavatelj je ob koncu svojega govora poudaril, da je prav za prav edina **Rafaelova družba** tista, ki danes vsaj po svojih močeh skrbi za naše izseljence. Treba pa bo čimprej ustanoviti zasnovani **Izseljeniški institut**, kakršne imajo druge narodnosti za svoje ljudi v tujini, da se do kraja ne bodo uresničile po naši krivdi besede:

Tamkaj v Ameriki, tamkaj v Westfaliji
so nam izginili.
Več ne doseže jih naše oko.

Prosvetno delo v Slov. Krajini

Dolnja Lendava, 26. nov.

Vprašanje, ki je tako rekoč zelo nujno, ne samo za lendavski okraj, temveč za vso Slovensko krajino, je vprašanje prosvetnih razmer med našim ljudstvom. Prosvetnih društev imamo zelo malo. Imamo nekaj prosvetnih društev, ki so bila že izza osvobojenja sem kot zvezde-vodnice med mladino. To sta predvsem društvi v Bogojini, ki je matica vsega organizatoričnega prosvetnega gibanja med mladino vse Slovenske krajine, in prosvetno društvo v Črensovcih, nekako odsev prejšnjega izobraževalnega društva v Žižkih. To je v prvi vrsti zasluga pokojnega župnika in dekana v Bogojini g. Baše Ivana. So še sicer društva izven teh dveh, vendar še ni čas dozorel v dovoljni obliki, da bi jih tu naštevali. V glavnem je dosežen namen, da se dela. Poleg teh podeželskih fantovskih društev opravljata važno prosvetno delo akademski društvi Slov. kat. akad. društvo »Zavednost« in Klub prekm. akademikov. Važno je akad. društvo »Zavednost«, katerega zgodovina sega nazaj v prvo leto osvobojenja kot podružnica Slov. dij. zveze. Iz te podružnice se je razvila počasi akademska organizacija, ki je spojila v sebi vse katoliške akademike in srednješolce. Dosegla je svoj namen in je med ljudstvom precej priljubljena. Glavni steber vsega tega prosvetnega dela je slonel na akademikih iz lendavskega okraja, ker je Dolnja Slov. krajina čisto katoliška, razen Dolnje Lendave. Pred nekaj leti pa se je ustanovil kot nekak protiutež drugi akademski klub, Klub prekmurskih akademikov s sedežem v Soboti. Poleg tega pa je važno kot zgodovinsko društvo Muzejsko društvo za Slov. krajino v M. Soboti.

V glavnem bo pa treba vse sile usmeriti med mladino, ki danes tava brez gotovega smotra, živi samo pijači in pretepu in vse to pelje v neizogibni polom bodočnosti.

Italijani grade smuško skakalnico za 115 m!

Smuški šport v Italiji napreduje. Leto za letom se italijanski športniki približujejo svetovnim vrstam na vseh področjih športa. Italijanski nogometaši, atleti in boksarji že spadajo med tekmovalce, ki se ob vsaki priliki in povsod uveljavljajo. Za šport žrtvuje Italija izredno veliko: zgradila je visoko šolo za telesno vzgojo v Rimu, na čelo športnemu pokretu je postavila najsposobnejše može, za plavalne treninge pa je poklicala kar japonske strokovnjake.

Tudi v smučanju se zdi, da bodo veliki napori italijanske smuške zveze kmalu obrodile uspehe. V resnici se uspehi že tu, ne smemo namreč pozabiti na nepričakovan uspeh italijanske vojaške patrole ki je letos dosegla prvo mesto na vojaških smuških tekmah v Garmisch-Partenkirchenu. Kakor rečeno, Italijani ne štedijo niti z denarnimi, niti z drugimi propagandnimi sredstvi za šport. Veliko pozornost je vzbudila pred dvema letoma odredba, da se morajo na nekih smuških tekmah pojaviti vsi člani fašističnega vodstva v smuških uniformah. Izgovor, da ne znate smučati, je bil izključen, kajti v naredbi je bila točka, ...»in kdor še ne zna smučati, se mora naučiti ...«

Tudi letošnji načrti Italijanske smuške zveze zaslužijo, da se z njimi seznanimo. Najprej nekaj čisto »italijanskega«: vse smuške učitelje bodo uniformirali. In k temu nekaj, za kar jih lahko zavidamo. Za svoje trenerje so namreč najeli mednarodne specijaliste, in sicer za vsako panogo posebej. Norvežana Peter Kjelberg in Olaf Ulland, Tirolec Leo Gasperl in Finec Sares bodo skrbeli za to, da se italijanski tekmovalci ne bodo blamirali na letošnjih smuških tekmah. Če bodo učenci tako dobri kot so renomirani učitelji, tedaj bo uspeh zagotovljen.

Smuški učitelji pa ne bodo dobili le uniform. Poklicali jih bodo tudi v Rim, in sicer v tečaj v Mussolinijev stadion, kjer si bodo svoje praktične in pedagoške sposobnosti razširili in poglobili.

Kakor poroča poslednja številka »Winterja«, nameravajo Italijani tudi slavo naše Planice zasenčiti. **Neka avtomobilska firma se je namreč** odločila, da bo zgradila v poznanem italijanskem zimskem letovišču Sestrieres orjaško skakalnico, ki bo dopuščala skoke do 115 metrov! Mi jim tega ne zavidamo, ker zaupamo v ing. Bloudka, ki bo Planico, če bo potrebno, zopet povečal. Zaupamo pa tudi v naše gorenjske fante, ki se bodo dvakrat potrudili, če bo treba braniti sloves in prvenstvo Planice. (Op. urednika: Z ozirom na zbližavanje je zelo verjetno, da bo že letos prišlo do smuških tekmovanj med slovenskimi in italijanskimi klubi.)

Ljubljansko gledališče

DRAMA

Začetek ob 20 uri

Sobota, 28. novembra: »Na ledeni plošči«. Izven. Cene od 20 Din navzdol.
Nedelja, 29. novembra ob 15. uri: »Tudi Lela bo nosila klobuk«. Cene od 20 Din nazdol. — Ob 20. uri: »Konjeniška patrola«. Cene od 20 Din navzdol.
Ponedeljek, 30. novembra: »Kadar se utrga oblak«. Premierski abonma.

OPERA

Začetek ob 20 uri

Sobota, 28. nov.: »Boheme«. Premierski abonma.
Nedelja, 29. novembra ob 15. uri: »Mala Floramy«. Izven. Gostovanje ge. Matilde Kraljeve. Cene od 30 Din navzdol. — Ob 20. uri: »Ples v maskah«. Cene od 30 Din navzdol. Izven.
Ponedeljek, 30. novembra: Zaprto.

Mariborsko gledališče

Sobota, 28. novembra, ob 20: **»Pohujšanje v dolini šentflorjanski«.** Red C. Znižane cene.
Nedelja, 29. nov., ob 15: **»Ukročena trmoglavka«.** Ob 20: **»Baron Trenk«.**
Ponedeljek, 29. nov., ob 20: **Sokolska akademija.**

Maribor

Duhovne vaje za fante bodo v Domu presvetega Srca od 5. do 8. decembra. Začetek 5. decembra ob 7 zvečer. Vsa oskrbnina stane 100 Din. Udeleženci naj se pravočasno priglase. — Vodstvo doma.

Šahovsko tekmo za klubsko prvenstvo Slovenije igrata drevi ob 20 MŠK in UJNŽiB v kavarni »Jadran«. Revanžno srečanje je jutri, v nedeljo, ob 14.

Podmladek Rdečega križa priredi dne 1. decembra ob 3. popoldne v unionski dvorani velik mladinski koncert v prid podpornega društva za revne učence. — Sodelujejo zbori meščanskih in osnovnih šol ter dijaški orkester in mladinski zbor Glasbene Matice.

Licenciranje žrebcev. Komisija za licenciranje žrebcev bo poslovala za Maribor dne 9. decembra ob 14 na sejmišču. Prignati je treba vse žrebce, ne glede, da so bili že prijavljeni ali ne.

O narodnih bojih na Štajerskem bo predaval drevi v okviru Slovenske Straže prof. Fr. Baš. Predavanje bo v dvorani na Aleksandrovi cesti 6.

Zaključek umetniške razstave. Razstava mariborskih likovnih umetnikov bo zaključena jutri, v nedeljo, ob 6 zvečer. Obisk razstave je bil za mariborske razmere dober, pač pa je bilo kupcev za slike malo. Prodani sta bili dve deli Jiraka ter po eno od Sirka, Mušiča in Kosa, skupno 5 del.

„Naročajte Slov. dom"!

Od tu in tam

V Zagrebu je bil včeraj eden od prvakov bivše demokratske stranke Božidar Vlajič. Najprej se je zglasil pri Večeslavu Vilderju, Srdjanu Budisavljeviču in Savi Kasanioviču, nato pa pri dr. Mačku. Pravijo, da je ta obisk le informativnega značaja in potreben le za izmenjavanje misli in pogledov na razvoj notranjepolitičnih dogodkov.

Zagrebški učitelji bodo imeli svoje zborovanje ter volitve novega odbora. Med učitelji se je pojavila težnja, da na vsak način preprečijo izvolitev uprave, ki je bila na čelu organizacije pod diktatorskimi režimi. Zlasti imajo v slabem spominu upravo, ki je vodila društvo za vlade Jevtiča in je izpraznila društveno blagajno.

O razmerah v hrvatski vasi je v Zagrebu pred polno dvorano ljudske univerze predaval kmet Miškina. Njegovo predavanje je redek primer kmeta samouka, ki je izobrazbo črpal v kmetskem gibanju in navdušenju, ki ga je začel med kmeti buditi Stjepan Radič. Poslušalci so bili z njegovim predavanjem izredno zadovoljni.

Samaritana je igral znani zagrebški žepni tat Milan Petrović in seveda zraven ni pozabil na svoj poklic. V neki gostilni je bil kmet iz Valjeva. Pogledal je preveč v kozarec; ko se je pa napil, je razsajal in pri tem razbil nekaj stekla. Povrh si je pa porezal roke. Petrović se je kmetu hitro ponudil za spremljevalca do klinike. Ko se je pa kmet prebudil iz omotice, mu je manjkala ura. K sreči je policija požrtvovalnega samaritana hitro imela v rokah.

Tudi ženske silijo med vlomilce. Na tej poti je ponovno poskusila svojo srečo zagrebška tatica in vlomilka Marija Kovačič, ko je hotela vlomiti v stanovanje nekega trgovskega pomočnika. Toda pomočnik je bil doma in ko je opazil škrebetanje ključa v svojih vratih, se je potuhnil in stopil za vrata. Ko pa je tatica stopila v sobo, je skočil za njo, vendar mu je nagla skočila na cesto. Moral je teči za njo, da jo je prijel. Pri njej so našli sedem ponarejenih ključev.

V Mokricah pri Samoboru, ki spadajo že v Slovenijo, se je dogodil strašen zločin. V bogati hiši je stanoval oče s tremi sinovi, ki so bili vsi oženjni. Med njimi pa ni bilo razumevanja, zlasti je bilo napeto razmerje med enim sinom in očetom. S tem sinom so potegnili tudi vsi bratje. Ta sin se je dogovoril za 1000 Din s sosedom, da bosta očeta spravila s sveta. Izrabila sta noč, ko ostalih dveh sinov ni bilo doma. Zvečer je prišel sosed v sobo, kjer je bival oče, in najprej razbil svetilko. Nato je pograbil očeta in mu s ključem za odvijanje vijakov razbil glavo. Ko je starec ležal na tleh, je morilec storil zadnje: izdihujočemu starcu je zarinil v prsa ostro dleto. Starec, čeprav preboden, je imel še toliko moči, da je klical na pomoč, vendar ga ni mogel nihče čuti, čeprav sta sin in njegova žena spala v sosednji sobi. Zjutraj pa je šel zločinski sin k orožnikom in jim prijavil uboj. Orožniki so obdržali sina, ki je sicer vse tajil, dočim je žena vse odkrito izpovedala.

Jugoslovansko poslaništvo v Bruslju je sporočilo v Jugoslavijo, da se tudi v Belgiji pojavlja veliko zanimanje za jugoslovanska vina. Zlasti prihajajo v poštev vina, ki so močnejša. Imeti morajo od 15 do 18 stopinj. Belgija je doslej vino izvažala iz Španije. Letos pa je to postalo zaradi državljanske vojne nemogoče. Avstrijci in Nemci pa so začeli kupovati stare fige ter zlasti buhač. Zadnjega je bilo prodanega več vagonov.

Na tri mesece zapora je sodišče v Banjaluki obsodilo okrajnega glavarja v Bosanskem Novem, ker je imel nepoštene roke pri likvidaciji begluške zemlje v Bosni. Vendar pa je bila ta kazen izrečena kot pogojna za pet let.

Razbojnika, ki je pred dnevi napadel zagrebškega draguljarja, pa se mu je napad ponesrečil, so pretipali na policiji in dognali, da mož, piše se Tepež, ni tako neizvežban in tako okoren kakor so o njem mislili s početka. Na policiji se je izkazal za lokavega in navitega zločinskega tipa, ki ima na vesti še nekaj drugega kakor pa samo napad, pri katerem so ga prijeli. Ugotovili so, da je bil vlomilec v stanovanju odvetnika dr. Pavelića, od koder je odnesel mnogo stvari.

Zagrebška mestna občina je javila Gospodarski slogi na njeno vlogo, da bi se znižale mestne trošarine na kmečke pridelke, da se bo s tem vprašanjem temeljito bavila pri sestavljanju proračuna za prihodnje leto. Upoštevala bo želje kmetov do skrajnosti.

Igralsko šolo za otroke nameravajo odpreti v Zagrebu. Imajo že poseben oder, na katerem igrajo samo otroci, če je mogoče, se igrajo tudi igrice, ki so jih napisali otroci sami. S tem skušajo iti po vzgledih tujine, kjer podobne institucije že poznajo. Razpisali bodo tudi nekaj denarnih nagrad za oderska dela otrok.

Regulacija in preureditev zagrebškega glavnega kolodvora ni bila deležna prevelikega navdušenja s strani tamkajšnjih arhitektov. Ti so se sestali in ugotovili, da bi ta regulacija pomenila le začasen izhod iz zagate, utegnila pa bi imeti za posledico, da bi postala definitivna in bi pravi regulacijski načrt za vedno padel v vodo.

Na belgrajski pošti so te dni odkrili poskus velike prevare, zaradi katere bi bila država kmalu opeharjena za sto tisoč dinarjev. Dne 21. t. m. je sprejela skopljanska pošto denarno pismo, na katerem je bil kot pošiljalec označen neki skopljanski trgovec. Po dveh dneh je prišlo to pismo do naslovljenca v Čurugu, ki pa je pismo odklonil in napisal nanj običajno označbo »ne sprejmem«. Pismo, za katerega je bilo rečeno, da je v njem sto tisočakov, bi se najbrž vrnilo pošiljatelju v Skoplju, da se ni med potjo tako poškodovalo, da so se mu odtrgali trije ogli. Ko je uradnik na belgrajski pošti to zapazil, je poklical komisijo, da ugotovi dejanski stan in odpre pismo. Hotel je na ta način odvrniti od sebe vsak sum. Veliko pa je bilo začudenje komisije, ko je odprla pismo, pa je našla v njem 140 lističev časopisnega papirja, namesto naznačenih sto tisočakov. Ker pa so bili pečati na pismu v redu, se je v komisiji takoj pojavil sum, da denar ni bil med potjo ukraden, temveč da gre za navadno prevaro. Prijeli so skopljanskega trgovca, ki pa je vsako prevaro začel tajiti. Nazadnje je dejal, da je hotel izvršiti le običajno trgovsko manipulacijo. Oblasti pa so dognale nekaj drugega. Ta trgovec je v težkih razmerah in tik pred konkurzom ter se je hotel iz svoje zadrege rešiti na tak način. V ta namen se je dogovoril s svojo teto v Čurugu. Če bi mu uspelo, bi zahteval in dobil od države povrnjeno škodo v obliki 100 tisočakov.

Od Zagreba sem grade novo cesto, ki bo speljana do Slovenije. Za to cesto bodo znašali stroški 35 milijonov dinarjev. Cesto tlakujejo s kamenitimi kockami.

Devetdesetletni Kosov oče pripoveduje za izseljensko nedeljo:

Trikrat v Ameriki, Braziliji in Panami

Za izseljensko nedeljo se bomo spomnili tistega milijona naših ljudi, ki žive izven meja domovine. Slišali bomo to in ono o njihovem življenju v Ameriki, Braziliji, Franciji in drugod. Toda težko bi nam katero predavanje ali opisovanje pokazalo tragedijo slovenskega človeka malega naroda, kakor pripovedovanje devetdesetletnega moža, ki je bil trikrat v življenju v Ameriki, bil prodan na trgu za sužnje, pa se spet s svojimi žulji vrnil na kraško zemljo, kjer je doma. To je Kosov oče iz Cerknice, ki so danes star devetdeset let. Takole pripoveduje:

Rodil sem se 28. novembra 1846 v Cerknici. Moj oče je bil »farbar«, barval je platno, mati pa je hodila po hišah prat. Otrok nas je bilo šest, pet fantov in eno dekle. Izmed vseh sem živ samo še jaz. Kako so mi tekla otroška leta, bom povedal le toliko, da nam ni bilo tako fletno, kakor je današnjim otrokom. Nismo poznali potic in slaščic. Parkrat na leto smo jedli bel kruh, sicer črnega, pa še tega bolj malo. Naša hrana je bil dvakrat ali trikrat na dan krompir, pa zelje in repa.

„Železna kača"

Okrog leta 1855 so gradili progo iz Ljubljane na Trst. Brat France je delal pri gradnji na Rakeku. Vsak dan sem mu moral nositi jest. Ko sem čakal, da je pojedel, so me drugi dražili, da me bodo dali na »železno kačo«, ko bo prvič mimo peljala. Bal sem se jih in jo hitro popihal domov s trdnim sklepom, da na Rakek ne pojdem več. Pa je le prišel dan, ko je prvič stekla tod »železna kača«. Šolarji in mnogo drugih ljudi se je zbralo na Rakeku, saj je bil razen »kače« napovedan tudi cesar Franc Jožef. V strahu smo pričakovali, kdaj se bo prikazal vlak. Ko je pogledal izza hriba, smo jo mislili vsi popihati in le s težavo so nas pridržali na mestih. Kako veselo smo pozdravljali Franca Jožefa, si pa vsak lahko misli.

Baraga in dva zamorčka

Tiste dni se je prikazal v Cerknici duhovni gospod, ki je vozil s seboj dva zamorčka. Hodili so okrog z dekanom Anžlevarjem, za njimi pa smo lazili mi in občudovali tista dva mala divjaka. Za gospoda pa so rekli, da je Baraga, vendar nisem gotov, če je res to bil on.

Prehitro so minila šolska leta in moral sem misliti na delo. Dali so me učit za čevljarja. »Boš vsaj za dom in pa za žlahto delal,« so mi rekli. Res sem se izučil in bil do osemindvajsetega leta pomočnik pri različnih mojstrih. O vojaščini pa ne morem nič povedati, ker vojak nikdar nisem bil. Kot osemindvajsetleten sem se poročil z Nežko, ki je sedaj

stara 93 let

Žena je doma z Ulake in je imela v Cerknici v najemu Medenovo gostilno. Bog nama je dal tri otroke, same hčerke. Živita še Nežka, ki je v Ameriki, in pa Marica, ki nama streže, dočim je Francka umrla, ko je bila stara 12 let.

Agent za v Brazilijo

Leta 1894 je začel po naših krajih hoditi nekak agent Grgole in pobiral je delavce za v Brazilijo. Zlate čase in obilne denarje nam je obljubljal. Res se mu je posrečilo zbrati kakih 1000 naših ljudi z vseh strani kranjske dežele, med njimi smo bili tudi mi. Veliko je bilo joka, ko smo vzeli culice čez rame in se kot večni popotniki namenili proti jugu. Malokdo je imel upanje, da bo še kdaj videl domači kraj, in res 995 se želja, da bi se vrnili, ni izpolnila. V Genovi smo se nabasali na ladjo kot živina v vagon in ladja nas je odpeljala v deželo naših sanj.

Kako se nam je godilo na morju, povem le toliko, da so nam že tu izginili vsi upi, da nas čaka v Braziliji sreča. Žena in hčerki so kar naprej jokale in stale na krovu, pa čakale, da se bo pokazala suha zemlja. Pa vse zastonj. Noč in dan, kar naprej, na vseh straneh sama voda. Vozili smo se teden, dva, tri in šele osemindvajsetega dne zjutraj smo zagledali suho zemljo. Ženske so začele kar vprek jokati od veselja, pa tudi moški se nismo mogli zadržati in smo hvalili Boga, da nas je rešil morja in njegovih križev. Bližali smo se Rio de Janeiru. Prav hitro smo pospravili svojo prtljago, ki je je bilo tri cule in se z drugimi izrinili na suho.

Sejem za sužnje

Ko smo začutili pod seboj trdna tla, smo bili srečni in zadovoljni. Toda takoj smo začutili, da se je začela za nas doba suženjstva. Postaviti smo se morali v vrsto in kupčija se je pričela. Kakor na sejmu za živino. Trgovci so hodili od skupine do skupine, gledali, kritizirali, barantali... Tedaj sem mogel prvič videti in ugotoviti, koliko je človek vreden v očeh sočloveka. Ko je trgovec imel dovolj veliko število lopat (ljudi), nas je odpeljal na svoje velike

Haciende v Sao Paulo

In življenje v brazilskem peklu se je pričelo. Ne bom rekel, da bi bil ta pekel tako hud, če bi bilo vse tako, kot nam je obljubil agent Grgole. On nam je obljubil lep zaslužek in delo naj bi bilo plačilu primerno. Toda njegove obljube so ostale samo obljube.

Naselili smo se v nekakih »hišah«, zgrajenih iz blata, brez oken in vrat. Za to so služile kar nekakšne luknje. Pohištvo je bilo tako, da Bog pomagaj. Ženske so ostale doma, jaz pa sem se odpravil na delo na velika kavna polja. Daleč je bilo od bajte do tega polja. Toda delali smo in se potili zato, da bi nam bilo kdaj vsaj malo boljše. Toda bridko smo se zmotili! Kavna polja so bila posajena s precej visokim kavnim grmovjem. Lep pogled je bil po teh farmah, ko je kava cvetela. Delali smo tod dan za dnem. Vse bi še bilo, če ne bi bilo tistih sitnih padronov in piškalov, ki so nas neprestano silili k delu. Tudi je včasih padlo preko hrbta. Upreti se ni dalo, saj si bil njihov, kupljen, suženj.

Posebna nevarnost so bile tu kače. Zmeraj smo morali paziti nanje. Kar na lepem, pa je pred teboj stala naočarka in nemalokdaj smo morali bežati pred njimi. V Sao Paulo smo bili eno leto in pol. Med tem pa nismo dobili nobene plače. Rečeno je namreč bilo, da po tem času spremenimo službo in prejmemo denar za ves čas nazaj. Toda kako smo bili presenečeni, ko je kakor strela udarila med nas novica, da je naš lastnik faliral. Bili smo torej ob ves zaslužek in pred težko nalogo, poiskati si novega gospodarja. Žalostni smo pobrali svojo ropotijo in brez denarja odšli v Santa Rita de passo Quatro. Tudi tukaj smo delali in živeli v prepričanju, da nam bo bolje, kot je bilo v S. Paulo. Zmeraj človek misli, da bo bolje. Tudi tu smo morali prenašati neprestano vročino, nevarnost pred kačami in strah pred padroni in piškali. Tudi tu so nas ogoljufali in ostali smo na cedilu brez beliča v žepu.

In spet smo romali in iskali službe od farme do farme, toda povsod nas je spremljala smola. Že dve leti in pol smo se vlačili in mučili po braziljsko zemlji in iskali srečo, o kateri so nam govorili doma. O, kako smo zahrepeneli po naši zemlji, po Cerknici. Nikjer nismo čuli domače govorice. Pač enkrat. Kar na lepem smo se srečali z domačinom Koprivcem. To smo si imeli povedati mnogo stvari.

Rešitev

Po blodnjah sem in tja se nam je vendar nasmejala sreča. Posrečilo se nam je dobiti delo v Prekopju pri panamskem kanalu. Tudi tu je bilo nekaj slovenskih družin. Vsi pa so si želeli, da bi jo čim prej pobrali domov. Tu smo imeli dobrega gospodarja. Sicer njega samega nikdar nismo videli, da pa je bil tak, smo sklepali iz tega, ker nam je pošteno plačeval. Nismo bogve koliko potrošili, spravljali smo vsak denarček, samo da bo čim prej zadosti za domov. Ob nedeljah smo hodili v 4 do 5 ur oddaljen kraj k službi božji. Toda od vseh samo naša družina Mogoče je temu pripisati, da smo se vrnili tudi samo mi.

Žena je v Prekopju imela celo kurjo farmo. Do 600 kur je redila in jih prodajala, ter skupiček devala na kup, da bo za na pot. Toda kolikšna je bila žalost in škoda, ko smo lepega jutra našli vseh 600 kur mrtvih. Pobrala jih je kuga. Seveda nas je ta dogodek dal ob vsako upanje, da bomo še kdaj videli rojstni kraj. Jaz pa sem delal za dva in po letu in pol smo imeli toliko, da smo se mogli

vrniti v Cerknico

Vrnili smo se, toda ne taki, kot so nas pričakovali in kot smo sami mislili, da bomo prišli. Revni smo bili, pač pa polni hvale Boga, da nas je vendar rešil. Čez nekaj časa sem se odpravil v Severno Ameriko, pa so me že v Innsbrucku vrnili, ker sem bil bolan. Doma sem se nekaj pozdravil, nato pa sva jo z Nežko spet mahnila na pot v Ameriko. Toda smola. S hčerko sva vzela vsak drugo karto. Jaz za v gozd, ona za mesto. To pa je bilo faleno. Na otoku pred New Yorkom so me namreč pregledali in mi rekli, da sem prestar ter me vrnili v domovino, dočim je Nežka ostala tam in je še zdaj tam. Toda tudi mene bi bili lahko pustili. Saj sem še 30 do 35 let po tistem delal po hrvaških in naših gozdovih ter v Kamni gorici izkopal in stolkel toliko kamna, da bi lahko postavili majhen babilonski stolp.

Zdaj pa sedim in čakam, kdaj se bova z ženo poslovila in šla po zasluženo plačilo...

Zahvalil sem se očetu in jim želel v imenu vseh čitateljev »Slovenskega doma«, da dočakajo starost, ki se bo zaznamovala s tremi številkami. Kosov oče, Bog vas živi! L. B.

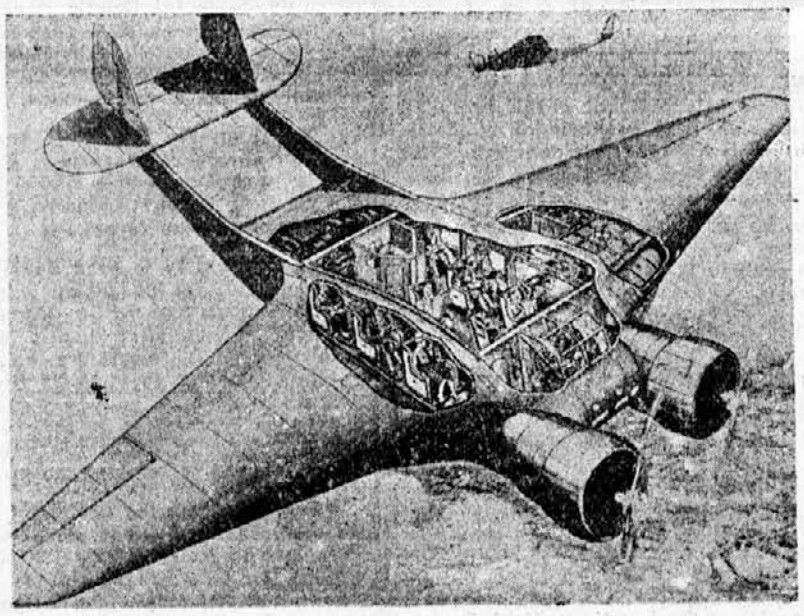

Model prekooceanskih letal, ki jih namerava zgraditi v kratkem Amerika za vzdrževanje potniškega prometa z Anglijo.

Komunistinja v uniformi španske »amazonke« v Združenih severno-ameriških državah.

Potrpežljivi bralci

Azijski narodi se odlikujejo po svoji brezmejni vdanosti v usodo. Menda izkorišča to prirojeno lastnost tudi oni tokijski razširjen dnevnik, ki objavlja že v teku 20 let v obliki podlistkov vedno isti roman. Šteje dosedaj 7300 nadaljevanj. Sicer je zadnjič sporočilo uredništvo, da bo roman zaključen pred koncem letošnje jeseni. Pisatelj, ki je pričel roman, je umrl pred petimi leti, ne da bi ga zaključil. Zdaj piše nadaljvanje njegov sin. Najbrž ni med številnimi bralci in naročniki nobenega, ki se bo spominjal na dolgo in skrivnostno dejanje z neštevilom junakov iz stare fevdalne Japonske. Veliko bralcev je umrlo, preden je dočakalo konec zgodbe. A kljub vsemu temu ima roman slejkoprej velik uspeh pri občinstvu. Naše občinstvo bi se ga najbrž davno naveličalo.

Obvestila

Vodstvo na razstavi mladih v Jakopičevem paviljonu bo imel v nedeljo, dne 29. novembra ob 11 gosp. I. Zorman, upravnik Narodne galerije. — Opozarjamo, da bo razstava odprta zadnji dan v torek, 1. decembra.

Opozorilo karitativnim organizacijam! Mestni socialno-politični urad sporoča, da so tiskovine za božično obdarovanje, kojih nabava je bila sklenjena na zadnji skupni seji, na razpolago organizacijam vsak dan od 10 do 12 na mestnem socialnopolitičnem uradu v Mestnem domu. Vse dobrodelne organizacije naj izpolnijo tiskovine in en izvod vrnejo mestnemu socialnopolitičnemu uradu do inkluzive ponedeljka, dne 30. novembra 1936, drugi izvod naj obdrže za se. Prihodnja skupna seja bo objavljena v časopisih.

Prosvetno društvo na Gradu priredi v nedeljo, dne 29. novembra ob 7 zvečer igro «Zamorci«. Po igri kino-predstava «Križarji«.

Esperantski tečaj v Tržiču se bo vršil vsako soboto zvečer v meščanski šoli. Vpisovanje in otvoritev tečaja bo danes ob 19.30. Učnina nizka.

Radio

Programi Radio Ljubljana

Podroben program ljubljanske in vseh evropskih postaj dobite v najboljšem in najcenejšem ilustriranem tedniku »Radio Ljubljana«, ki stane mesečno samo 10 Din.

Sobota, 28. novembra: 12.00 Plošča za ploščo, pisana zmes pesmic veselih in godbe za ples — 12.45 Vreme, poročila — 15.00 Čas, spored, obvestila — 13.15 Plošča za ploščo, pisana zmes pesmic, veselih in godbe za ples — 14.00 Vreme — 18.00 Za delopust! (Radijski orkester) — 18.40 Pogovori s poslušalci — 19.00 Čas, vreme, poročila, spored, obvestila — 19.30 Nac. ura: O našem narodnem blagu (dr. Radovan Kazimirović iz Bgda) — 19.50 Pregled sporeda — 20.00 Zunanja politika (g. urednik dr. Alojzij Kuhar) — 20.20 Poglejmo v Savinjsko dolino. Besedilo sestavil g. Janko Kač. Sodelujejo člani rad. igralske družine, Akademski pevski kvintet. Vodstvo: Jože Zupan — 22.00 Čas, vreme, poročila, spored — 22.15 Pojdimo na ples! (Igra Radijski orkester).

Drugi programi

Sobota, 28. novembra: Belgrad I: 19.50 Operetni odlomki — 21.00 Igra — 21.30 Narodne pesmi — 22.20 Kavarniška godba — 23.00 Plesne plošče — *Belgrad:* 19.00 Naša tekstilna industrija (dr. Ristić) — *Zagreb:* 20.00 Bariton in harfa — 21.00 Ženski kvartet — 21.30 Lahka glasba — 22.20 Plesna glasba — *Dunaj:* 19.15 Opereta «Orlov« — 22.30 Klavir — 23.20 Plošče — 24.00 Ciganska glasba — *Trst-Milan:* 17.15 Plesna glasba — 20.40 Igra — 22.30 Plesna glasba — *Rim-Bari:* 20.40 Opera «Lucia di Lammermoor« — *Praga:* 19.30 Pester večer — 22.30 Humoristični večer — *Varšava:* 19.30 Radijski orkester — 21.00 Komorni koncert — 21.30 Salonski orkester — 22.3 Plošče — *Berlin* 20.10 Vojaška godba — *Hamburg:* 20.10 Operni večer — *Vratislava:* 20.10 Koncert po željah — *Stuttgart:* 20.10 Violinski koncert — *Strassbourg:* 21.45 Simfonični koncert.

Sven Elvestad: 13

Zlodej se dolgočasi

Slišal je, kako je eden od gospodov s šepetajočim glasom govoril o tem, da bi trebalo poklicati zdravnika. Brede je zadržal njegovo vnemo. Že se je bil odločil: poslovni človek v njem je že stvarno premišljeval o protiukrepih, ki jih je treba napraviti v tem mučnem položaju.

»Nič razburjenja,« je prosil. »Glavno je minilo. Bil je le slučaj omedlevice. Morda bi se dal kje kak avto dobiti.«

»Ali pa tudi konjak,« je predlagal eden od gospodov. »Ta zrak na teh starih, sumljivih stopnicah naravnost zoprno teži.«

Brede je odklonil; nobene besede o tem, da še nekaj rabi. Zdaj hoče le v posteljo. Eden od gospodov ga je spremljal na cesto in Brede je pri tem spregovoril z njim par besed, da bi izvedel, kaj on in njegovi o vsej stvari mislijo. Takoj si je bil na jasnem, da niti najmanj ne dvomijo o tem, kar jim je bil pripovedoval: slučajna slabost in nič drugega. Prijazni Kopenhagenžan je zaustavil avto, ki je dirjal mimo, in Brede je dal šoferju napotek: Rotovški trg — nič več, niti imena hotela.

Tako je pretrgal zvezo s to nenavadno hišo. Pogledal je nanjo, medtem ko je šofer pognal motor; imela je čisto enostavno, celo dolgočasno pročelje, vsa okna so bila temna, le zgoraj, ob zgornjih okenskih okvirih se mu je zdelo, da sije nekaj temnordečega, rdečega kakor žamet ali vino, — in tedaj ga je spreletela slabost, toda že je bil v drvečem avtomobilu in v svežem vetru, tako da se je spet bolje počutil. Zrak je bil po dežju resnično svež in poživljajoč, nebo je bilo visoko nad lučmi mesta, prava pravcata pomladna noč, in dišalo je od vseh brstečih dreves v drevoredu.

Na rotovškem trgu je ura kazala pol tri.

Brede je potrkal šoferju in mu dal nov napotek: »Vozite pred hotel Feniks!«

Nato se je spravil na delo, da ugotovi stanje po dogodku. Bilo je tako kakor je bil pričakoval: izginila mu je denarnica, z njo pa približno tri tisoč kron gotovine. Ali najhujše je bilo to, da so mu izginili tudi vrednostni papirji, ki so mu mnogo pomenili. Kreditno pismo in čeke je kajpak lahko ustavil, toda med njimi so bili še drugi papirji, ki bi jih ne videl rad v tujih rokah. Moral bo priti do njih in to bo v vsakem slučaju pomenilo vražjo izgubo časa. Toda zaenkrat se ni dalo napraviti nič drugega, kakor čakati na prihodnji dan. In takoj, ko si je prišel v tej zadevi na jasno, ni več mislil na dogodek, bilo mu je, kakor da je pokrovec zaprl.

V poživljajoči kopeli v hotelu je stal v pidžami ob oknu in gledal ven. (Začelo se je daniti, ta srebrnosiva pomladanska luč jutranje zore, ki je velik čar Kopenhagena.) Poskušal je zajeti in zbrati vse menjajoče se dogodke dneva v eno samo podobo, v tej podobi je videl poteze Amerikanca, pravzaprav je bilo v celoti najjasnejše skladje: slučajno srečanje v vlakovem oddelku, srečanje med Johnsonom in Italijanom na Korzu in nato obed pri Wiwelu. Kako lahko, skoraj igráje so ga bili zvedli tja, kamor so hoteli — za torišče, kjer so ga izropali. Štefan Brede je z velikim začudenjem ugotovil, da so ga enostavno vodili za nos. On je bil krajši konec potegnil, vsekakor v zelo nenavadni dogodivščini.

Gospod generalni ravnatelj, ki je poznal gibanje denarja bolje od vseh drugih, si ni mogel kaj, da ne bi začel premišljevati o tem, kaj je v kupčiji pošteno in kaj ni. Obrt gospodične Ide je spadala ravnotako pod kupčijo, čeravno je bila to majhna, umerjena trgovinica s skromno izbico. Johnsonovo podjetje je bilo sicer drugačne vrste, toda vodil ga je z nespremenljivimi kupčijskimi načeli: da si s pomočjo lastne sposobnosti ali tuje slabosti prisvoji vrednosti drugih. Brede se je v tej okolici počutil nekoliko tuje, toda v glavni zadevi si je bil na jasnem, da je bil izgubil. Vsaj zaenkrat.

Kajti zadeva še davno ni bila končana. Tako se je bil naučil gledati na kupčijsko življenje, veliko in majhno, kadar so se nakopičile težave. Nobena izguba ni bila zanj končnoveljavna, vse izgube so se lahko spet popravile. Ne da bi vedel, je bil s svojim razmišljanjem blizu misli velikih vojskovodij.

Ko se je generalni ravnatelj drugo predpoldne prebudil po večurnem zdravem spanju, je lahko ugotovil, da se je prav za prav dobre volje prebudil. Zaslutil je, da še ni popolnoma obvladal dogodkov včerajšnjega dneva, marveč da ima upanje, da bo znova imel opravka z njimi. To upanje na dejavnost ga je v globini pomirilo, toda z nevšečnostjo je pomislil na dan, ki ga bo znova preživel v brezdelju.

Vratarjev znak ga je klical k telefonu.

»Neki gospod je tu in pravi, da ga pričakujete,« je dejal vratar.

»Kako se piše?«

»Gospod Johnson.«

Po premolku nekaterih trenutkov je generalni ravnatelj odgovoril:

»Res je. Pričakujem ga. Prosite gospoda Johnsona, da se potrudi v mojo sobo.«

Brede je zavzel mesto za pisalnikom, rahlo nazaj naslonjen, v naslanjaču, kakor je bila njegova navada. Tako je bil vedno sprejemal ljudi, ki so ga obiskovali, pazljivo, prisluškujoče, brez vsake ljubeznivosti, le tu in tam je sprožil vprašanje, ki je neusmiljeno izločilo vse postranske stvari in šlo dotični zadevi do dna. Kadar je Brede sedel v svojem naslonjaču za pisalnikom rahlo nazaj naslonjen in je opazoval svojega nasprotnika izpod priprtih vek, je mnogokrat odločal o usodi mnogih ljudi in velikih podjetij. Mož, ki se mu je zdaj bližal, gospod Johnson iz Marylanda v Združenih državah, ga je poznal le kot človeka iz družbe, ki si je bil privoščil dejanje in nehanje enega dneva. Mr. Johnson ni slutil, da se je Štefan Brede spet počutil v svojem.

»Slovenski dom« izhaja vsak delavnik ob 12. Mesečna naročnina 12 Din, za inozemstvo 25 Din. Uredništvo: Kopitarjeva ulica 6/III. Telefon 2994 in 2996. Uprava: Kopitarjeva 6. Telefon 2992. Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: K. Čeč. Izdajatelj: Ivan Rakovec. Urednik: Jože Košiček.